ture – Art – Society. Translated by Don Reneau. University of California Press: Berkeley 1992/1995.

Lennqvist, Eric: "Historisk Afhandling om Åbo Slott." – *Bidrag till kännedom af vårt land, samlade och utgifna af K. G. Leinberg, Professor*. Vol. 1. J. Länkeläs förlag: Jyväskylä 1885.

Ricoeur, Paul: *Time and Narrative*. Vol 1. Translated by Kathleen Blamey & David Pellauer. The University of Chicago Press: Chicago and London 1990.

Tuominen, Laura: "Arvot ja arvottaminen." – *Rakennusperintömmä. Kulttuuriympäristön lukukirja*. Eds. Irma Lounatvuori and Lauri Putkonen. Ympäristöministeriö ja Museovirasto: 2001

* *Petja Aarnipuu, PhD, is a recent alumnus of the University of Helsinki Institute of Cultural Studies, folklore.*

*Address: Tyrvännöntie 1228,
FI-14620 Tyrväntö*

E-mail: petja.aarnipuu@helsinki.fi

Aarnipuu, Petja: *Turun linna kerrottuna ja kertovana tilana (The Turku Castle: Cultural Heritage as Narrative Space)*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1162. ISSN: 0355-1768. Diss. 252 s. Ill. Helsinki 2008. English summary.

Redan i rubriken till sin doktorsavhandling anger Petja Aarnipuu att han studerar ett historiskt monument, Åbo slott, ur olika aspekter. Dels är det frågan om restaureringstänkandets utveckling och dess inflytande på byggnader vi uppfattar som historiska och dels att historien konstrueras genom en serie valsituationer både i byggnads- och restaureringskedet samt i nutiden, när det monumentala byggnadsverket presenteras för besökarna på Åbo slott. I sin tolkning av de olika valsituationerna stöder sig författaren bl.a. på hermeneutikern Paul Ricoeurs postnarratologiska tolkning av den hermeneutiska cirkeln. På en generell nivå tycks Aarnipuu ha formulerat forskningsproblematiken som 1) hur ter sig historien för oss och 2) hur konstrueras tidslighet som en del av våra kulturminnesmärken?

Fastän Åbo slott är ett av de äldsta slotten i Finland och det har haft stor betydelse i synnerhet under medeltiden och 1500-talet har endast ett fåtal undersökningar gjorts om det. Redan på 1800-talet togs de första initiativen till ett historieverk om slottets historia i sin helhet, men det första vetenskapliga verket om slottet är C. J. Gardbergs byggnadshistoriska doktorsavhandling *Åbo slott under den äldre vasatiden*, publicerad 1959. Den kompletteras av Kari Uotilas byggnadsarkeologiska doktorsavhandling från 1994 och Johanna Helenius' avhandling om mathushållningen på Åbo slott 1556-1568, publicerad två år tidigare. Dessutom behandlas slottet kortfattat i olika historiska verk och artiklar.

Aarnipuuus arbete är indelat i fyra huvudavsnitt. Det första har rubriken "Vad slottet är?" och det innehåller en tematisk inledning. I det andra avsnittet beskrivs slottets olika skeden under svenskt, ryskt och finskt välde. Hur väl slottsfastigheten har underhållits och vårdats står i relation till samtidens behov och ideella strömningar men också till Åbo stads och Finlands varierande politiska betydelse. Slottet har varit kungligt residens, fängelse, lager, brännvinsbränneri, sädesmagasin och militärförläggning allt efter behov. Eldsvådor, krig och tidens tand har tårt på slottets olika delar, som människan med varierande intensitet har byggt ut eller förändrat på något sätt. Det sista enskilda byggandsprojektet var restaureringen som påbörjades på 1930-talet och konkretiserades från en idé till ett stort restaurerings- och underhållsprojekt. Det fortgår alltså eftersom gamla byggnadsverk kräver ständigt underhåll.

Det tredje avsnittet behandlar slottets "återberättade rum". I detta avsnitt framför författaren avhandlingens centralaste tankeinnehåll, nämligen analysen av slottsrummens användning i dag och de guidade turerna på slottet. I det fjärde kapitlet "Det bearbetade förflutna" studerar författaren slottets betydelse för den lokala identitetskonstruktionen och hur slottet beaktas i Åbo stads strategier för byggnadsarv och turism. Fastän Åbo slott inte upptagits i UNESCO:s katalog över världskulturarv har det onekligen kulturarvsstatus både nationellt och internationellt. Att författaren visar att Åbo slott har en mångskiktad historia hör till det centrala i handlingen. Det påverkar världsbilden: det som man i dag uppfattar som beständigt, något som alltid varit så, i själva verket är en kontingent verklighet som skapats av olika lösningar och intressen.

Då avhandlingen är en monografi är det befogat att underbygga argumentationen i de in-

ledande avsnitten och senare hänvisa till dem. Dessa avsnitt är intressant läsning som belyser restaureringsarbetets ideologiska bakgrund under olika tider och hur idéerna inverkat på slutresultatet. Slutresultatet att Åbo slott är Finlands äldsta "funkisbyggnad" är överraskande men logiskt och det förklarar kanske också varför en del besökare upplever slottet som oäkta.

MATERIAL OCH METOD

Petja Aarnipuuus mångsidiga källmaterial består av publicerat material, inspelade situationer, intervjuer och deltagande observation. Han har dokumenterat guidade turer på slottet och intervjuat en nyckelinformant samt studerat de olika utrymmena både under guideturer och annars. Det mångsidiga materialet ger honom möjlighet att använda triangulationer som metod. En lucka i materialet är att han inte studerat restaurantverksamheten på slottet och de rundturer som staden arrangerar. Detta skulle ytterligare ha bidragit till att belysa de olika sätt på vilka slottet skildras.

Ur metodisk synvinkel blir Aarnipuuus analyser ställvis något tunna. Vissa narrativa begrepp kunde han ha operationaliserat ännu noggrannare. Analysen av guideberättelsen i Kungssalen är primärmaterial som han kunde ha tolkat mera ingående och gjort en djupare begreppsanalys. Utom att han utnyttjat Ricoeurs ja Beaugrands tolkningsmodeller för att spjälka upp berättelsen i konkreta analyser, skulle det ha lönat sig att fördjupa sig i narrativitetsteoriernas olika tolkningsmodeller t.o.m. i den bland folkloristerna kanske onödigt mycket använda genreteorin. Man kunde också tänka sig att författaren skulle ha använt Hayden Whites metahistoriska sätt att närma sig berättelserna på och brukat dennes metaintriger *komed*i (tomtegubben i Åbo slott) *tragedi* (Johans och

Eriks maktkamp) *romans* (slottets glansperiod under Katarina Jagellonicas korta tid) och slutligen *satiren* forskaren själv berättande sin egen version av slottets historia.

Aarnipuu gör intressanta metodiska experiment bl.a. i analysen av restaureringsplanernas retorik. Han presenterar intervjuer och situationinbandningar littererade så som man gör i etnometodologisk diskussionsanalys. Trots att den ytterst noggranna littereringen är som ett fingeravtryck, har Aarnipuu genom sitt sätt att tolka det bandade materialet lyckats undvika att ställa sina informanter i en tråkig dager.

Att det intressanta kapitler "Måltidsgemenskap med det förflutna" (s.142-144) blir onödigt tunt kan förklaras med att källmaterialet endast utgörs av internet och olika broschyrer. Här skulle deltagande observation i "etnografisk stil" ha varit ett gott hjälpmedel för att fördjupa den tolkade helhetsbilden.

HISTORIA, MUSEOLOGI ELLER FOLKLORISTIK?

Trots att forskaren i början konstaterar att arbetet inte skall räknas till historieforskningen anknuter det till olika forskningsfält som berör det förflutna, också till historien. Forskning för restaurering av gamla byggnader har traditionellt skett inom konsthistoriens forskningsfält. Aarnipuu har behandlat Åbo slotts historia och restaurering som en historiker. Han har studerat källor och litteratur på ett kritiskt sätt men ur nya synvinklar och gjort utmärkta tolkningar. Att han i stor utsträckning använt sekundärt källmaterial saknar betydelse. Den historiska syntesen har han konstruerat som bakgrund för analysen av slottets guidade turer och andra historiska presentationer. Studiet av slottets restaurering och hur slottets historia konstruerats har sin betydelse också däri, att det visar på luc-

kor i de nuvarande historiska presentationerna. Avsnittet om restaureringen av Åbo slott kan mycket väl hänföras till historieforskningen.

Författarens sätt att närma sig ämnet kan i viss mån betraktas som museologiskt. Han är väl medveten om kommunikationsteorins centrala ställning inom museologin. Att *bevara* kulturarvet är inte muserna enda uppgift utan att *förmedla* kunskap om kulturarvet spelar en lika viktig roll. Här kunde författaren ha hänvisat till Peter van Menschs teori om museernas livscykel.

Ur både historisk och museologisk synpunkt är det viktigt att Aarnipuu studerar Åbo slott ur en ny och annorlunda synvinkel. Ur folkloristisk synpunkt är arbetet förtjänstfullt därför att det lösgör forskningen kring det förflutna från minneskunskapens och livshistoriens närförflutna och leder fram till ett längre tidsperspektiv och historiska visioner. Samtidigt är arbetet till sin karaktär också nutidsforskning, därför att historien i hans arbete är lokaliserad till nutiden. Arbetet innehåller också spännande anknytningspunkter till folkloristikens eget forskningsarv fastän de inte alltid uttryckts explicit. Åtminstone för en folklorist fungerar texten som en lärdomshistorisk kommentar om de olika forskningsmetodernas ständiga kretslopp. Från den hermeneutiska cirkeln eller spiralen återvänder man till det gamla, men närmar sig problemen på ett annat sätt. I detta sammanhang betyder "att återvända" inte att Aarnipuu återvänder till det långa tidsperspektiv som tidigare dominerade folkdiktsforskningen. Han försöker inte rekonstruera historiska lager för deras egen skull.

HELHETEN AVGÖR

Slutresultatet är aldrig en beskrivning av hur forskningsprocessen framskridit. Aarnipuus

forskning utgår från de guidade turerna på Åbo slott, presentationerna av slottets historia som finns i bokens tredje avsnitt. I hela det omfattande första avsnittet konstruerar han bakgrunden till guideturerna. Begreppet berättande utvidgas i arbetet på ett betydelsefullt sätt. Berättande är inte enbart tal och traditionella historier trots att de också lyfts fram. (Folkloristiskt intressant är Zacharias Topelius saga "Tomtegubben i Åbo slott", som också finns till salu på museet som särtryck med illustrationer av Kirsi Tapani.) I sitt sätt att studera begreppet berättande inkluderar Aarnipuu också rummet, hur det skapats i restaureringsprocessen, museala och till slottets övriga användning hörande presentationer, rundvandringar och allt berättande i anslutning till guidningarna.

I varje rum på slottet kan man berätta om alla de tidsperioder det anknyter till visserligen bör man vara medveten om att vissa enstaka rums existens inte har varit självklar utan att de är resultat av de val som skett under restaureringen. Bland de olika tider ett visst rum eller en sal refererar till och bland slottets generella, alla olika utrymmen förenande paradigmatiska serie, utväljs ändå bara någon eller några att ingå i den syntagmatiska kedja en förverkligad guidning utgör. Detta samt den av historien och den aktuella situationen bestämda urvalsprocessen kan anses vara utgångspunkten för det intrigskapande som utgör bakgrunden för guidens berättelse.

När Aarnipuu studerar tolkningen av bygandets och rummens historiska betydelse, påminner hans forskningsgrepp om framlidne folkloristikprofessor Matti Kuusis tes, att dröm-mar, föreställningar, fantasier, rädslor och de gestaltningar inom folktraditionen som åter speglar dem, är för humanister (i synnerhet för folklorister) minst lika viktiga som materiella fakta. "Drömmarna går ett steg framför" (Ku-

usi 1957). Att betona det "andliga" som historiens djupaste väsen ger en ytterst stark kontrast när det är fråga om Åbo slott, detta massiva monument av sten, betong, trä och plast, som man skulle anse vara väl skyddat för påståenden som understryker sekundarariteten hos det materiella.

Arbetets teoretiska förtjänster ligger onekligen i Aarnipuus starka förankring i diskussionerna på kulturforskningens fält, att han greppar ämnet på ett multidisciplinärt sätt, som främst kommer fram i begreppsapparaten och i att han frimodigt brukar begreppen som en del av tolkningen. Att Aarnipuus arbete alltså inte representerar ett traditionellt sätt att studera narrativitet kan ses både som dess styrka och dess svaghet. Det, att forskaren vågat lösgöra sig från gängse sätt att greppa ämnet och experimenterat med begrepp, aspekter och forskningsmetodologiska problem, har ett värde redan i sig.

Aarnipuus vetenskapliga arbete om Åbo slott lyfter fram alldeles nya frågor som inom forskningen mycket väl kunde tillämpas på andra liknande kulturarvsmonument antingen av post-doc forskaren själv eller av andra.

**Juhani Kostet är fil.dr, docent i museologi (Turku universitet) och direktör för museiväsendet i Åbo museicentral.*

E-mail: juhani.kostet@turku.fi

**Jyrki Pöysä är fil.dr, docent i folklivsforskning (Joensuu universitet) och direktör för Finska litteratursällskapets traditionsarkiv i Joensuu.*

E-mail: jyrki.poysa@finlit.fi